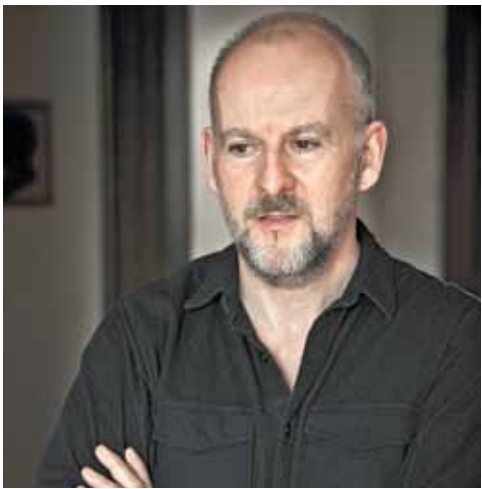

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΟΥΛΙΓΕΡΙΑΔΗ

Δεν έχει τη δική του κριτική ή ερμηνευτική μέθοδο που θα τον κατέτασσε στους φιλοσόφους της εποχής μας (αν και αυτός είναι ο συχνότερος όρος που χρησιμοποιείται για τις συστάσεις του). Έχει, όμως, κατοχυρώσει εδώ και χρόνια μια διακριτή θέση στον χώρο της «εκλαϊκευτικής φιλοσοφίας», η οποία όχι σπάνια αποδεικνύεται ολισθηρό πεδίο για σύγχρονους στοχαστές. Ο Σάιμον Κρίτσελϊ μπορεί να γράψει για την αισθητική και τον Ντέιβιντ Μπάουι («Bowie», 2014), το χιούμορ και τον Λεβινάς, την πίστη των άθρησκων και το ποδόσφαιρο («What we think about when we think about football», 2017).

SARA STATHAS

Ο Σάιμον Κρίτσελϊ γεννήθηκε το 1960 στην Αγγλία. Σπούδασε φιλοσοφία στα Πανεπιστήμια του Εσεξ και της Νίκαιας στη Γαλλία. Σήμερα είναι καθηγητής Φιλοσοφίας στο New School University, στη Νέα Υόρκη

Πτυχιούχος Φιλοσοφίας από το Πανεπιστήμιο του Εσεξ, μελετητής του αποδοτισμού και του Αλτουσέρ, κατέχει σήμερα την έδρα Hans Jonas στο New School for Social Research της Νέας Υόρκης (όπου διευθύνει από το 2014 το πρόγραμμα Αρχαίων Ελληνικών Σπουδών, το οποίο χρηματοδοτείται από το Ίδρυμα Ωνάση). Στην ελληνική βιβλιοπαράγωγή τον γνωρίσαμε κυρίως από το «Βιβλίο των νεκρών φιλοσόφων» (Πατάκη, 2009, μτφ. Γιάννης Ε. Ανδρέου), όπου σε πείσμα του φαινομενικά μακάβριου τίτλου, αυτό που τον απασχολούσε ήταν «η ευτυχία, το νόημά της και το πώς μπορεί να γίνει εφικτή». Κατά κάποιον τρόπο, με τις «Σημειώσεις περί αυτοκτονίας», που κυκλοφορούν από τον Ποταμό, στην – εύστοχη – μετάφραση της Μυρσίνης Γκανά, επανέρχεται στην ίδια θεματική.

Λέμε συνήθως ότι η αυτοκτονία δείχνει κυρίως θυμό απ' την πλευρά αυτού που τη διαπράττει. Σαν να είναι το τελευταίο του μανιφέστο εναντίον της κοινωνίας.

Συμφωνώ. Η προβληματική μας σχέση με την αυτοκτονία οφείλεται εν μέρει στη χρήση μόλις μιας λέξης για να εξηγήσουμε τις διαφορετικές εκδηλώσεις αυτοκαταστροφής. Ακριβώς τη στιγμή που απαιτείται μεγαλύτερη περίσκεψη και εμπάθουση. Η αυτοκτονία μπορεί να ξεκινάει από οργή και πολύ συχνά είναι μια «δύλωση» εναντίον της αδιάφορης και «ψυχρής» κοινωνίας ή συγκεκριμένων προσώπων που εκπέμπουν μίσος για τον αυτόχειρα.

Πώς θα αντιδρούσατε εάν ένα πρόσωπο που μόλις αυτοκτόνησε είχε αφήσει ένα σημείωμα στο οποίο κατηγορεί τους γονείς, τους φίλους ή τον κοινωνικό περίγυρο;

Τα σημειώματα αυτοκτονίας είναι συναρπαστικά και ταυτοχρόνως φρικώδη αναγνώσματα. Εγρα-

ψα αυτό το βιβλίο ως ένα σημείο επειδή ήθελα να τα δω ως διακριτό λογοτεχνικό είδος. Συχνά τα διαπερνά μια εμφανής αμφιθυμία, κυρίως αγάπης και μίσους: συναισθήματα απέχθειας για τον εαυτό μας και εκδηλώσεις αγάπης για τους άλλους. Σημασία έχει ότι τα σημειώματα ξεχειλίζουν συχνά από κατηγορίες, αλλά αυτό δεν αναιρεί το γεγονός ότι γράφονται με ελεύθερη βούληση. Κάτι που χαρακτηρίζει και την ίδια την αυτοκτονία.

Πώς αποτιμάτε την κάλυψη των αυτοκτονιών διάσημων προσώπων από τα ΜΜΕ;

Κατά κύριο λόγο, εκφράζουν το «ενδιαφέρον» τους με μια γκροτέσκα, πορνογραφική και ψεύτικη αίσθηση του σοκ. Αυτό που διαφημίζεται σαν ενδιαφέρον είναι στην πραγματικότητα μια αντίδραση όπως αυτή που έχουμε όταν στρίβουμε το κεφάλι για να «σκανάρουμε» τις λεπτομέρειες ενός αυτοκινητικού ατυχήματος. Υστερα από το συμβάν της αυτοκτονίας περιμέ-

νομε να ακούσουμε πάντα για μια «επιδημία αυτοκτονιών», πράγμα που συνιστά υπερβολή. Και στη συνέχεια έρχεται ένα ρεπορτάζ που βασίζεται στη λανθασμένη χρήση της στατιστικής των κοινωνικών επιστημών και του ρυθμού αυτοκτονιών.

Οι περιπτώσεις των ποπ σταρ συνδέονται με τη λεγόμενη «φαντασίωση αθανασίας»;

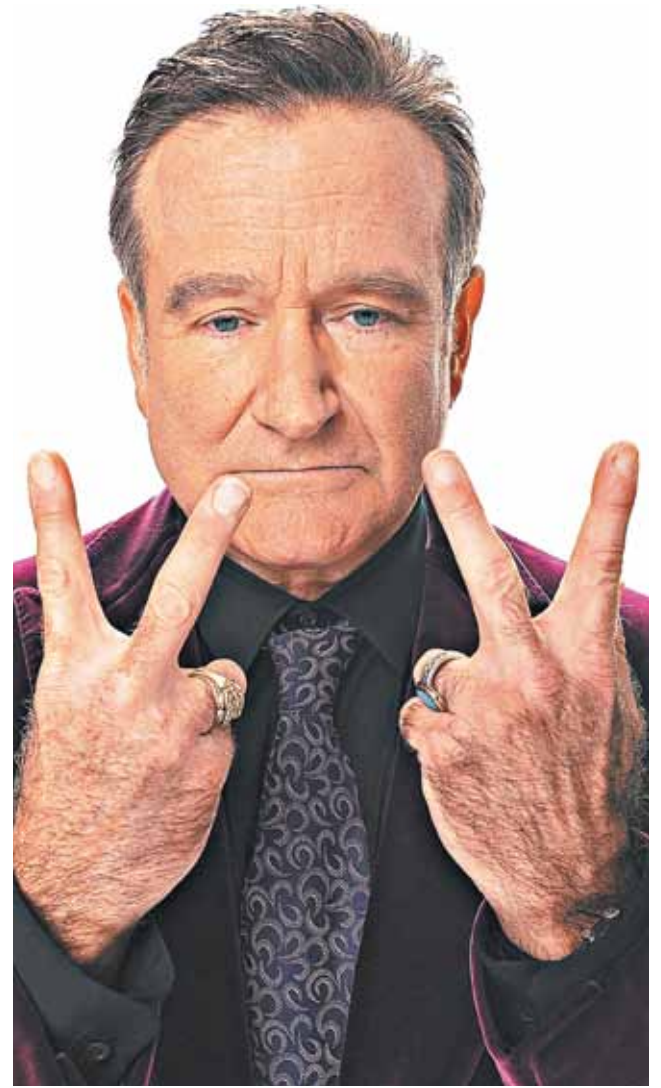
Simon Critchley
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ
ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ

Μτφ. Μυρσίνη Γκανά, εκδ. Ποταμός, σελ. 128. Στο επίμετρο περιέχεται το «Περί αυτοκτονίας» του David Hume
Τιμή: 11 ευρώ

Ορισμένες φορές, όπως στην περίπτωση του Κερτ Κομπέιν, που ήθελε να ανήκει στο παλιό κλαμπ των νεκρών θρύλων που έφυγαν στα 27 τους, όπως ο Χέντριξ και η Τζάνις Τζόπλιν. Σήμερα όμως βλέπουμε ένα ελαφρώς νέο φαινόμενο, αυτό της «ακούσιας αυτοκτονίας», το οποίο στις ΗΠΑ συνδέει διαφορετικούς θανάτους κάτω από τη χρήση fentanyl – όπως του Μάικλ Τζάκσον, του Πρινς και του Χιθ Λέτζερ. Νομίζω ότι αναζητούσαν τη λήθη, όχι την αθανασία. Είναι ίσως ένα καινούργιο φαινόμενο που αξίζει να αναλύσουμε.

Πώς ερμηνεύετε την απαγόρευση αυτοκτονίας στην «προοδευτική» Πολιτεία της Νέας Υόρκης;

Υπάρχουν αρκετοί κακοί και ξεπερασμένοι νόμοι στις ΗΠΑ. Αυτό οφείλεται εν μέρει στον συντηρητισμό, εν μέρει στην τεμπελιά της κυβέρνησης και εν μέρει στο γεγονός ότι η νομοθεσία της αυτοκτονίας δεν φέρνει ψήφους. Οι πολιτικοί

Σάιμον Κρίτσελϊ

«Υπάρχει κάτι υπερβολαίσιοδοξο στην αυτοκτονία»

Ο στοχαστής της εκλαϊκευμένης φιλοσοφίας κοιτάζει πίσω από τα στερεότυπα στις «Σημειώσεις περί αυτοκτονίας»

Από αριστερά, Φίλιπ Σέιμουρ Χόφμαν, Ρόμπιν Γουίλιαμς, Κερτ Κομπέιν. Και οι τρεις τους αυτοκτόνησαν σε ηλικία 46, 63 και 27 ετών αντίστοιχα

άλτο τού θυμίζει ότι το κομμάτι τού το τραγουδούσε η μητέρα του. Και είναι τότε που συνέρχεται. Ξυπνάει τη γυναίκα του και την επομένη βρίσκεται στο νοσοκομείο. Κι έτσι σώζεται. Πιστεύετε ότι πολλές φορές η αυτοκτονία απέχει όσο μια έκκληση σε βοήθεια ή η συνειδητοποίηση αυτής της ανάγκης;

Συμφωνώ απολύτως. Δεν υποτιμώ ούτε για ένα δευτερόλεπτο τη δύναμη της απόγνωσης που σέρνει τους ανθρώπους προς την αυτοκτονία. Την έχω νιώσει κι εγώ άλλωστε. Αλλά αυτό που χρειάζεται συχνά για να τραβήξεις κάποιον από τον γκρεμό είναι ένα μουσικό κομμάτι, μια λέξη, ένα καλαμπούρι ή μια πράξη γενναιόδωρης καλοσύνης. Αυτά είναι που μας επιτρέπουν να σκεφτούμε τους δεσμούς της ανθρώπινης αγάπης – τους μόνους που μπορούν να μας σώσουν από τον θάνατο.

Υπάρχει και η περίφημη ατάκα της Νίνα από τον «Γλάρο» του Τσέχοφ: «Σημασία έχει να αντέχεις... Να μάθεις να σηκώνεις τον σταυρό σου και να έχεις πίστη. Αυτό με κάνει να πονώ λιγότερο». Αυτή είναι η εναλλακτική στην αυτοκτονία;

Ναι, θα συμφωνήσω και πάλι. Όπως προσπαθώ να δείξω στο βιβλίο, το «πρόβλημα» είναι ότι υπάρχει κάτι υπερβολικά αισιόδοξο στην αυτοκτονία, υπερβολικά θετικό, εμπλεκόμενο στη φαντασίωση της σωτηρίας μέσω του θανάτου. Χρειαζόμαστε μια περισσότερο πεσιμιστική αντίληψη για την ανθρώπινη ζωή μαζί με το γεγονός ότι τίποτα δεν θα σωθεί εάν χαθεί ένας άνθρωπος. Ο καθένας μας συνεχίζει. Η ελπίδα ότι όλα λύνονται είναι, για μένα, μια ψευδαίσθηση, και το να αντέχεις είναι τα πάντα. Να πάλι κάτι που μας δίδαξαν πρώτοι οι αρχαίοι Έλληνες. Σκέφτομαι τον Προμηθέα δεμένο στις αλυσίδες του Καυκάσου. Μια εικόνα επιβίωσης.

Απ' όσα γνωρίζουμε, υπήρξαν σχετικά λίγες αυτοκτονίες μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Στα μέρη αυτά ήταν που επικράτησε η ανάγκη της επιβίωσης: ο μεγαλύτερος στόχος κάθε μέρα ήταν το επόμενο κομμάτι ψωμί. Μπορείτε να φανταστείτε τέτοιες εικόνες;

Απολύτως. Με τη «δέσμευση» ότι είναι πολύ δύσκολο να ανασυστήσουμε τη ζωή στα στρατόπεδα. Αλλά αν εστιάσουμε στον Πρίμο Λέβι, το συνταρακτικό στην περίπτωσή του είναι η στοχοπροσίλωση να αφηγηθεί την ιστορία του τρόμου, με κάθε λεπτομέρεια και με συμπόνια, χωρίς να καταφεύγει στον εύκολο συναισθηματισμό. Και επίσης να βιώσει την ενοχή του επιζήσαντος μέχρι το σημείο που θεώρησε ότι είχε εκπληρώσει το έργο του και η ζωή φάνταζε πλέον αφορήτη. Τότε αυτοκτόνησε.

Το βιβλίο σας τελικά είναι ένας τρόπος για να δείξετε ότι το προσωπικό δεν είναι κάτι μακρινό και απλησίαστο για τη φιλοσοφία. Και ότι η αυτοκτονία είναι μάλλον ένα προσωπικό παρά ένα «κοινωνικό» ζήτημα...

Η αυτοκτονία είναι όντως μια πολύ προσωπική υπόθεση. Και κατά την ταπεινή μου άποψη, ο καθένας μας είναι ένας φιλόσοφος με τη δύναμη να αφαιρέσει τη ζωή του οποιαδήποτε στιγμή. Αυτή είναι η απαραβίαστη συνθήκη της ανθρώπινης ελευθερίας. Σημασία όμως έχει να ζεις και να αντέχεις «τις χιλιάδες πληγές που είναι πλάσμενες με τη σάρκα» (σ.σ.: στη μετάφραση του Διονύση Καψάλη), όπως λέει ο Αμλετ. Να κρατιέσαι από τη ζωή και να συντηρείς τους δεσμούς αγάπης με τους άλλους. Μόνο η αγάπη θα μας σώσει από τον θάνατο.

ΠΕΝΤΕ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ...

...την ερευνητική δημοσιογραφία

Μια στήλη με προτάσεις για ένα πεδίο ενδιαφέροντος

THE NEW NEW JOURNALISM

Επιμ. Robert S. Boynton, εκδ. Vintage, 2005, σελ. 456
Τιμή: 16,20 ευρώ

Ανθολογία συνεντεύξεων του Ρίτσαρντ Μπόιντον με ορισμένους

από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της λεγόμενης Νέας Δημοσιογραφίας στη δεκαετία του 2000. Οι δημοσιογράφοι ανοίγουν τα χαρτιά τους για την επιλογή του θέματος και το πώς προσεγγίζουν τον συνεντευξιαζόμενο, ακολουθώντας την προσωπική και επαγγελματική ηθική. Μοιάζει με εισαγωγή στην ερευνητική δημοσιογραφία, αλλά και στη μεθοδολογία των συνεντεύξεων (που στα ξένα πανεπιστήμια διδάσκεται ως ξεχωριστό επιστημονικό πεδίο).

Janet Malcolm
THE JOURNALIST AND THE MURDERER

Εκδ. Granta, 1983, σελ. 163
Τιμή: 10 ευρώ

Σύμφωνα με μια περιγραφή, είναι το βιβλίο που ξε-

κινά με την περίφημη ατάκα της συγγραφέως: «Κάθε δημοσιογράφος που δεν είναι τόσο πλθθιος ή τόσο εγωιστής για να μην μπορεί να διαβάσει την πραγματικότητα γνωρίζει ότι το λειτουργημά του είναι ηθικά αδικαιολόγητο. Είναι ένας "άνθρωπος εμπιστοσύνης" που ληλατεί τη ματαιοδοξία, την άγνοια και τη μοναξιά των ανθρώπων, για να κερδίσει την εμπιστοσύνη τους...». Στις σελίδες του εμβληματικού πλέον βιβλίου που ακολουθούν περιγράφει τη μεταστροφή του δημοσιογράφου Τζο ΜακΓκίνις, ο οποίος αφού συγκέντρωσε τις πληροφορίες από τον καταδικασθέντα δολοφόνο Τζέφρι ΜακΝτόναλντ τον παρουσίασε σαν «ανθρωπόμορφο τέρας» στο βιβλίο που εξέδωσε.

Michael Lewis
FLASH BOYS

Μτφ. Κατερίνα Χαλμούκου, εκδ. Κέδρος, 2017, σελ. 358
Τιμή: 16,60 ευρώ

Ενδεικτικά και μόνο επιλέγουμε το δεύτερο βιβλίο

του αμερικανού δημοσιογράφου που κυκλοφόρησε στα ελληνικά μετά το «Μεγάλο σορτάρισμα» (εκδ. Παπαδόπουλος, μτφ. Νίκος Ρούσσο, 2015). Εδώ ο σπεσιαλίστας στις σκοτεινές πτυχές του οικονομικού παρασκηνίου «παρακολουθεί» μια ομάδα πρώην εργαζομένων στη Γουόλ Στρίτ, οι οποίοι κατάφεραν να ξεσκεπάσουν συνωμοσία στο αμερικανικό Χρηματιστήριο αποδεικνύοντας ότι οι μηχανισμοί του έχουν στηθεί ώστε να ευνοούν όσους έχουν καλύτερη εσωτερική πληροφόρηση. Με το βιβλίο αυτό, όπως και τα προηγούμενα για τη Σίλικον Βάλεϊ («The new new thing») και τα οικονομικά του μπέιζμπολ («Moneyball») ο Λιούις αποδεικνύει μία αρετή, συνώνυμη της ερευνητικής δημοσιογραφίας: την αφήγηση.

Jon Krakauer
UNDER THE BANNER OF HEAVEN

Εκδ. Pan Books, 2003, σελ. 399
Τιμή: 9 ευρώ

Το τρίτο best seller του αμερικανού δημοσιογράφου

αφηγείται την ιστορία των αδελφών Ρον και Νταν Λάφερτι, οι οποίοι το 1984 σκότωσαν στη Γιούτα τη γυναίκα του μικρότερου αδελφού τους Μπρέντα και την κόρη της Έρικα. Πίσω από την υπόθεση, όπου κρύβονται η πολυγαμία, η βία και η φονταμενταλιστική πίστη, ο Κρακάουερ ξετυλίγει τα αόρατα νήματα του μορμονισμού (Church of Jesus Christ of Latter-day Saints).

Eric Schlosser
ΦΑΚΕΛΟΣ: ΤΙ ΤΡΩΜΕ;

Μτφ. Γιώργος Μπαρουξής, εκδ. Διόπτρα, 2005 και 2006, σελ. 413
Τιμή: 5,50 ευρώ

Τα παρασκηνία της βιομηχανίας του fast food από τον πρώην αρθρογράφο του «Rolling Stone» και του «New Yorker». Ανεξάρτητα από το πόσο συμφωνεί κανείς με τον γενικότερο ακτιβιστικό συναγερμό (αν και στο βιβλίο δεν υπάρχει καθόλου αυτή η οπτική) η αφήγηση του Σλόσερ καταφέρει να ελίσσεται μεταξύ έρευνας, δοκιμίου και δημοσιογραφικής παρατήρησης.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΛΓΕΡΙΑΔΗΣ

Αϊκιά Αυτοκτονία»

περί ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ»

την αποφεύγουν. Νομίζω ότι χρειάζεται να προσεγγίσουμε το ζήτημα με νηφαλιότητα και συμπόνια, μακριά από την καταγγελία και την ψεύτικη κατακραυγή.

Ποιοι λογοτεχνικοί αυτόχειρες έχουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για εσάς;

Της αρχαίας Ελλάδας, προφανώς. Διδάσκω και γράφω για την αρχαία ελληνική τραγωδία αντλώντας παραδείγματα και από τις αυτοκτονίες που περιγράφει. Σκεφτείτε τον Αίαντα, την Ιοκάστη ή την Αντιγόνη – η λίστα συνεχίζεται. Οι Έλληνες είδαν «το κρανίο κάτω από το δέρμα», όπως γράφει ο Ελιοτ για τον Γουέμπστερ (σ.σ.: στο ποίημα «Ψίθυροι αθανασίας»), και αυτό καθιστά ήδη σπουδαίο το έργο τους.

Στο τέλος του βιβλίου «Θέα στο σκοτάδι» (εκδ. Ποταμός) ο Γουίλιαμ Στάιρον είναι έτοιμος να αυτοκτονήσει όταν ακούει τη «Ραψωδία για άλλο» του Μπραμς. Η φωνή της